

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2020 m. spalio 9 d.
(OR. en)

11721/20

SOC 608

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Delegacijoms

Ankstesnio
dokumento Nr.: 11084/20

Dalykas: Minimalių pajamų apsaugos stiprinimas siekiant kovoti su skurdu ir
socialine atskirtimi COVID-19 pandemijos metu ir vėliau
Tarybos išvados (2020 m. rugsėjo 9 d.)

Delegacijoms priede pateikiamos Tarybos išvados dėl minimalių pajamų apsaugos stiprinimo siekiant kovoti su skurdu ir socialine atskirtimi COVID-19 pandemijos metu ir vėliau, kurias Taryba patvirtino taikydama rašytinę procedūrą, kuri buvo užbaigta 2020 m. rugsėjo 9 d.

**Minimalių pajamų apsaugos stiprinimas siekiant kovoti su skurdu ir socialine atskirtimi
COVID-19 pandemijos metu ir vėliau**

Tarybos išvados

PRIPAŽINDAMA, kad:

1. Europos Vadovų Tarybos 2019–2024 m. strateginėje darbotvarkėje nelygybė nurodyta kaip viena didžiausių politinių, socialinių bei ekonominių rizikų ir raginama visiems suteikti galimybių. Komisijos komunikate „Tvirta socialinė Europa teisingai pertvarkai užtikrinti“¹ apibūdinamas Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo kelias ir akcentuojamas socialinės apsaugos bei įtraukties stiprinimas, kad pokyčių amžiuje nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje.
2. Nors reaguojant į COVID-19 pandemiją buvo imtasi priemonių, pandemijos socialiniai ir ekonominiai padariniai itin ryškiai atskleidžia ir akcentuoja silpnąsias vietas, padidindami socialinių ir ekonominių skirtumų didėjimo riziką Europoje². Europos Vadovų Tarybos narių palankiai įvertintose Gaivinimo veiksmų gairėse nurodyta, kad reikia šalinti krizės socialinius ir ekonominius padarinius. Vienas didžiausių iššūkių – asmenų, kurie prarado savo darbą, kurie kenčia dėl pajamų sumažėjimo ar praradimo ir kurie neturi pakankamai lėšų, pajamų apsauga. Minimalių pajamų apsaugai, derinant ją su aktyvumo skatinimo ir įgalinimo paslaugomis, tenka ypač svarbus vaidmuo mažinant skurdo ir socialinės atskirties riziką šios krizės metu, tokiu būdu tiek šiuo metu, tiek ateityje remiant mažiausiai palankių sąlygų visuomenėje turinčius asmenis³.

¹ COM(2020) 14 final.

² EBPO, 2020 m.: COVID-19: žmonių ir visuomenės apsauga.

³ TDO, 2020 m.: Socialinės apsaugos atsakomosios priemonės kovai su COVID-19 krize: Šalių atsakas ir politikos aspektai.

3. Minimalių pajamų sistemomis ne tik iš esmės prisidedama prie tų grupių, kurios labiausiai nukentėjo nuo krizės, socialinės apsaugos, tos sistemos taip pat stabilizuoja bendrą ekonomikos kuriamų prekių ir paslaugų paklausą ⁴.
4. Vykdamas bendrą tendencijų stebėseną linkstama patvirtinti, kad svarbu Europoje stiprinti minimalių pajamų apsaugą ir aktyvią įtrauktį. Pastarąjį dešimtmetį visoje Sąjungoje milijonams žmonių padėta išbristi iš skurdo. Tačiau rezultatai atsilieka nuo ES tikslo – iki 2020 m. padėti 20 mln. piliečių išbristi iš skurdo. Apskritai, net prieš prasidedant pandemijai, daugiau nei vienam iš penkių europiečių ir vienam iš keturių vaikų ir toliau grėsė skurdo ir socialinės atskirties rizika ⁵. Ypač daug dėmesio turi būti skiriama vienišos motinos ar vienišo tėvo namų ūkiams ir asmenims, gyvenantiems namų ūkiuose, kuriuose (beveik) nė vienas narys neturi darbo, nes tokie namų ūkiai yra itin pažeidžiami. Jie susiduria su nuolatine skurdo rizika ⁶, o pastarieji – net su skurdo gilumo didėjimu. Ši tendencija aiškiai rodo spragas, pastebimas minimalių pajamų apsaugos srityje visoje Europoje, kiek tai susiję su įgalinimo paslaugų tinkamumu, aprėptimi ir galimybėmis jomis naudotis ⁷. Pastarąjį dešimtmetį pažanga, padaryta siekiant sumažinti šias spragas, yra nedidelė ⁸.
5. Minimalių pajamų apsauga turi būti vertinama kaip visos nacionalinės gerovės sistemos dalis: gerai parengtomis, integruotomis, tinkamomis ir tvariomis socialinėmis išmokomis ir paslaugomis visiems suteikiama veiksminga apsauga. Investicijos į socialinės apsaugos sistemas ilgainiui duoda vertingų socialinių ir ekonominių rezultatų. Socialinė apsauga prisideda prie socialinio ir ekonominio atsparumo, žmogiškojo kapitalo plėtojimo ir lygių galimybių, ypač vaikams, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis.

⁴ Europos Parlamentas, 2010 m.: Tyrimas „Socialinės apsaugos kaip ekonomikos stabilizavimo priemonės vaidmuo. Dabartinės krizės metu įgyta patirtis“.

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_50/default/table?lang=en.

⁶ Eurostatas, 2020 m.: Žmonių, kuriems gresia skurdas, lygis pagal skurdo rizikos ribą ir namų ūkio rūšis; Socialinės apsaugos komitetas, 2019 m.: Metinė ataskaita.

⁷ 2020 m. bendra užimtumo ataskaita, p. 34.

⁸ Europos Parlamentas, 2017 m.: Tyrimas „Minimalių pajamų politika ES valstybėse narėse“; Europos Komisija, 2016 m.: Minimalių pajamų sistemos Europoje. 2015 m. nacionalinės politikos tyrimas.

6. Europos socialinių teisių ramstyje akcentuojamas principas, kad kiekvienas, kuris neturi pakankamai lėšų, turi teisę į tinkamo dydžio minimalių pajamų išmokas, kuriomis užtikrinamas orumas visais gyvenimo etapais, ir veiksmingas galimybes naudotis įgalinimo prekėmis ir paslaugomis.
7. Kovoiant su nelygybe, skurdu ir socialine atskirtimi itin svarbus vaidmuo tenka tam tikroms priemonėms, konkrečiai: tinkamo dydžio minimalių pajamų apsaugai, užtikrinamai teikiant socialinę paramą, minimalių pajamų sistemomis arba kitiems nacionaliniu lygmeniu nustatytiems pagrindinių socialinės apsaugos garantijų, skirtų asmenims, kurie negali patekti arba sugrįžti į darbo rinką ir neturi pragyvenimo lėšų, rinkiniams. Jų tikslas – sumažinti namų ūkių skurdą ir užtikrinti orų gyvenimą⁹. Minimalių pajamų sistemos, derinamos su paskatomis asmenims, kurie gali dirbti, (re)integruotis į darbo rinką, taip pat galimybė veiksmingai naudotis įgalinimo prekėmis ir paslaugomis, skatina aktyvų žmonių įtraukimą į darbo rinką ir visuomenę. Didesnio pavojaus moterims patirti skurdą sumažinimas ir palankesnių sąlygų moterims dalyvauti darbo rinkoje sudarymas, be kita ko, yra veiksniai, į kuriuos ypač svarbu atsižvelgti siekiant įveikti iššūkius, susijusius su darbo ir priežiūros pareigų suderinimu, su kuriais susiduria vienišos motinos ar vieniši tėvai, kurių aštuoni iš dešimties yra moterys¹⁰.

⁹ Europos Parlamentas, 2017 m. (žr. pirmiau).

¹⁰ Eurostatas, 2020 m.: Asmenų skaičius pagal lytį, amžiaus grupes, namų ūkio sudėtį ir užimtumo statusą [lfst_hhindws], naujausi 2019 m. duomenys.

8. Pačios valstybės narės turi parengti ir įgyvendinti nacionalines nuostatas, kuriomis užtikrinama minimalių pajamų apsauga. Sąjungos minimalių pajamų apsaugos sistema šiuo metu nustatyta Tarybos rekomendacija 92/441/EEB ¹¹, Komisijos rekomendacija 2008/867/EB ir atitinkamoje stebėsenos ir politikos koordinavimo veikloje įgyvendinant Europos semestrą, kuri grindžiama ES minimalių pajamų apsaugos lyginamosios analizės sistema. Tolesnis jos plėtojimas galėtų padėti pašalinti dar likusias spragas minimalių pajamų apsaugos srityje. Veiksminga minimalių pajamų apsauga visoje Sąjungoje galėtų padėti sumažinti socialinę nelygybę ir skirtumus valstybėse narėse ir tarp jų, taip sustiprinant aukštynkryptę socialinę konvergenciją. Būsimas darbas, susijęs su Sąjungos sistema, taip pat galėtų padėti stiprinti minimalių pajamų apsaugos kaip visų ES šalių ekonomikos ekonominės stabilizavimo priemonės ¹² veikimą, padedant garantuoti bendrą ekonominę paklausą krizės metu ir jai pasibaigus.
9. Veiksminga minimalių pajamų apsauga apima keleto pagrindinių principų taikymą. Šie principai taip pat aptarti Tarybos rekomendacijoje 92/441/EEB, Komisijos rekomendacijoje dėl iš darbo rinkos išstumtų asmenų aktyvios įtraukties ¹³ ir atitinkamuose TDO Rekomendacijos dėl minimalios socialinės apsaugos (2012 m., Nr. 202) pasiūlymuose. Pagrindiniai principai visų pirma yra šie:
- a. *Prieiga* Remiantis universalumo principu asmenys, kuriems to reikia, turėtų turėti teisę gauti išmokas nediskriminuojančiomis ir visapusiškomis sąlygomis. Galimybė gauti išmokas ir jomis pasinaudoti turėtų būti užtikrinta praktikoje, be kita ko, taikant prieinamas ir supaprastintas paraiškų teikimo procedūras ir užtikrinant teisę apskųsti.

¹¹ 1992 m. birželio 24 d. Tarybos rekomendacija 92/441/EEB dėl pakankamų pajamų ir socialinės paramos socialinės apsaugos sistemose bendrųjų kriterijų (OL L 245, 1992 8 26, p. 46–48).

¹² Europos Parlamentas, 2010 m. (žr. pirmiau).

¹³ 2008 m. spalio 3 d. Komisijos rekomendacija 2008/867/EB dėl iš darbo rinkos išstumtų asmenų aktyvios įtraukties (OL L 307, 2008 11 18, p. 11–14).

- b. *Tinkamumas* Remiantis oraus gyvenimo principu pagrindiniai poreikiai turėtų būti tenkinami skiriant minimalių pajamų išmokas, mokamas tinkamai atsižvelgiant į gyvenimo lygį ir kainų lygį arba nacionalines skurdo ribas atitinkamoje valstybėje narėje. Poreikiai turėtų būti vertinami taikant nuoseklius ir skaidrius metodus, išmokų koregavimas turėtų būti atliekamas reguliariai ir turėtų būti susietas su tinkamais rodikliais. Turėtų būti tinkamai atsižvelgiama į namų ūkių sudėtį ir konkrečius individualius poreikius, pavyzdžiui, negalią, vaikų priežiūra ar ilgalaikę priežiūrą.
- c. *Igalinimo aspektai* Remiantis aktyvios įtraukties principu, minimalių pajamų apsauga turėtų apimti kokybiškų įgalinimo paslaugų teikimą. Tiems asmenims, kurie gali dirbti, turėtų būti teikiamos paskatos dirbti ir vykdoma tinkama aktyvi darbo rinkos politika, pavyzdžiui, mokomoji praktika ir mokymas. Sistemos turėtų papildyti tokios įvairios socialinės paslaugos kaip konsultavimas, įskaitant teisinės konsultacijas, ir informacija apie teikiamą paramą, tinkama pagalba ir orientavimas, kad būtų užtikrintas veiksmingas visų informavimas ir paramos teikimas visiems.

10. Europos semestras padeda vykdyti vertingą stebėseną ir politikos koordinavimą teikiant bendrą užimtumo ataskaitą, ataskaitas dėl šalių ir konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas siekiant gerinti minimalių pajamų apsaugos veiksmingumą. Šiuo atžvilgiu svarbus ataskaitos taškas yra ES lygmens stebėsenos, Socialinės apsaugos komiteto parengtos lyginamosios analizės sistemos dėl tinkamumo, atitikimo reikalavimams ir aktyvumo skatinimo rėmimas minimalių pajamų srityje. Ateityje plėtojant stebėsenos sistemą šioje srityje naudinga toliau rinkti palyginamą, kokybišką tiek kokybinę, tiek kiekybinę informaciją tinkamai atsižvelgiant į diversifikuotą minimalių pajamų apsaugos politiką valstybėse narėse.
11. Vertinimų rezultatai ¹⁴ rodo mišrius arba net palyginti nereikšmingus rezultatus įgyvendinant politikos gaires, pateiktas Tarybos rekomendacijoje dėl bendrų kriterijų pakankamiems ištekliams ir socialinei paramai socialinės apsaugos sistemų kontekste nustatyti ir Komisijos rekomendacijoje dėl iš darbo rinkos išstumtų asmenų aktyvios įtraukties. Tai akcentuoja poreikį imtis tolesnių veiksmų.
12. 2017 m. spalio 24 d. Europos Parlamento rezoliucijoje ¹⁵ visos valstybės narės raginamos nustatyti tinkamo dydžio minimalių pajamų sistemas, akcentuojant minimalių pajamų apsaugos kaip kovos su skurdu priemonės vaidmenį. Panašiai Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 2019 m. vasario 20 d. nuomonėje ¹⁶ ragina imtis veiksmų dėl minimalių pajamų apsaugos.

¹⁴ Komisijos ataskaita Tarybai, Europos Parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl 1992 m. birželio 24 d. Rekomendacijos 92/441/EEB dėl bendrų kriterijų pakankamiems ištekliams ir socialinei paramai socialinės apsaugos sistemų kontekste nustatyti įgyvendinimo (COM(1998)774 final); Komisijos tarnybų darbinis dokumentas dėl 2008 m. Komisijos rekomendacijos dėl iš darbo rinkos išstumtų asmenų aktyvios įtraukties (SWD (2017) 257 final).

¹⁵ 2017 m. spalio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl politikos, kuria užtikrinamos minimalios pajamos kaip kovos su skurdu priemonė (2016/2270(INI)).

¹⁶ 2019 m. vasario 20 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė (SOC/584-EESC-2018).

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA

PRAŠO valstybių narių:

13. SIEKTI UŽTIKRINTI, kad jų nacionalinės minimalių pajamų apsaugos sistemos atitiktų atitinkamas Sąjungos ir Tarptautinės darbo organizacijos rekomendacijas, būtų prieinamos bei tinkamos ir sudarytų sąlygas paramos gavėjų socialinei įtraukčiai ir įtraukčiai į darbo rinką;
14. rengiant, atnaujinant ir įgyvendinant atitinkamas sistemas BENDRADARBIAUTI su tokiais susijusiais suinteresuotaisiais subjektais kaip atitinkamos valdžios institucijos, įskaitant vietines ir regionines įstaigas, socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės organizacijas ir, kai tinkama, skurdą patiriančiais asmenimis;
15. atliekant reguliarius vertinimus IŠNAGRINĖTI minimalių pajamų apsaugos sistemų veikimą ir tinkamumą švelninant neigiamus socialinius ir ekonominius COVID-19 krizės padarinius, taip pat remiant socialinę įtrauktį bei įtrauktį į darbo rinką ir prireikus NUSTATYTI ir ĮGYVENDINTI priemones, skirtas jų veiksmingumui pagerinti tiek trumpuoju, tiek ilguoju laikotarpiu;
16. DĖTI PASTANGAS suteikti asmenims, kurie potencialiai atitinka nacionaliniu lygmeniu nustatytus tinkamumo reikalavimus, informaciją apie jų teises į minimalių pajamų apsaugą; RAGINTI šiuos asmenis kreiptis dėl išmokų pinigais arba natūra ir pasinaudoti atitinkamomis išmokomis, kartu su aktyvumo skatinimo ir įgalinimo paslaugomis, ir
17. RINKTI pagal lytį suskirstytus duomenis siekiant stebėti ir vertinti minimalių pajamų apsaugos politiką ir jos poveikį, REMTI Europos Komisiją, Socialinės apsaugos komitetą ir Užimtumo komitetą rengiant periodinę ataskaitą dėl minimalių pajamų apsaugos plėtojimo, *inter alia*, teikiant informaciją ir duomenis apie pagrindinius rodiklius, susijusius su prieiga, tinkamumu ir įgalinimo aspektais.

PRAŠO valstybių narių ir Europos Komisijos pagal savo atitinkamą kompetenciją, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir įvairius darbo rinkos modelius:

18. DIRBTI KARTU siekiant įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį ir įsipareigoti pašalinti likusias minimalių pajamų apsaugos spragas kovojant su skurdu ir socialine atskirtimi;
19. stiprinti Europos semestro užimtumo ir socialinius aspektus koordinuojant ekonominę, užimtumo ir socialinę politiką minimalių pajamų apsaugos atžvilgiu ir TEIKTI atitinkamas politikos rekomendacijas, kuriose atsižvelgiama į ilgalaikę perspektyvą ir suderinami ekonominės, fiskalinės, užimtumo ir socialinės politikos poreikiai;
20. STIPRINTI keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais, nacionalinių kontaktinių centrų tinklaveiką, skirtą tarpvalstybinei pagalbai ir tarpusavio mokymuisi toliau plėtojant minimalių pajamų apsaugą nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu, be kita ko, Minimalių pajamų tinkle, kuris veikia kaip Socialinės apsaugos komiteto techninis forumas, ir
21. KUO GERIAU PASINAUDOTI tikslinė parama iš esamų ES fondų, konkrečiai – „Europos socialinio fondo +“ ir ekonomikos gaivinimo priemonės „Next Generation EU“, siekiant skatinti socialinę įtrauktį ir dalyvavimą darbo rinkoje, taip pat kovoti su skurdu.

PRAŠO Europos Komisijos pagal savo kompetenciją, kaip išdėstyta Sutartyse, kartu tinkamai atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes:

22. INICIJUOTI Sąjungos sistemos atnaujinimą siekiant veiksmingai remti ir papildyti valstybių narių politiką nacionalinės minimalių pajamų apsaugos srityje.

PRAŠO Komisijos, Socialinės apsaugos komiteto ir Užimtumo komiteto pagal savo atitinkamą kompetenciją ir atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes:

23. TOLIAU PLĖTOTI esamą ES lyginamąją analizę minimalių pajamų apsaugos srityje siekiant sudaryti palankesnes sąlygas veiklos rezultatų stebėsenai ir remti politikos svertus visų trijų pagrindinių minimalių pajamų apsaugos aspektų, konkrečiai – tinkamumo, prieigos ir įgalinimo paslaugų teikimo, įskaitant paslaugas, kuriomis palengvinamas dalyvavimas darbo rinkoje, atžvilgiu, ir
24. periodiškai RENGTI bendras ataskaitas siekiant išnagrinėti ir apžvelgti pažangą, padarytą plėtojant minimalių pajamų apsaugą valstybėse narėse, remiantis ES lygmeniu nustatyta minimalių pajamų apsaugos lyginamosios analizės sistema. Ataskaitoje visų pirma empiriniu būdu turėtų būti išnagrinėtas minimalių pajamų apsaugos vaidmuo remiant užimtumą ir sprendžiant skurdo, taip pat pajamų nelygybės ir nelygių galimybių, įskaitant lyčių nelygybės aspektus, problemas. Ataskaitoje turėtų būti aptartas prieigos prie minimalių pajamų apsaugos, jos tinkamumo ir įgalinimo aspektų taikymas. Joje taip pat turėtų būti ištirtas minimalių pajamų apsaugos potencialas stabilizuoti ekonomiką ir visuomenę ekonomikos nuosmukio metu, kartu su kitomis užimtumo rėmimo ir socialinės apsaugos priemonėmis.